

باش تورکستان

تورکستاننىڭ مىلى قورونلوشى اوردون كوره شوى ايلون مجموعى

باش محررى: چوقاي اوغلى مصطفى

1929نجى يىلىك ده قابر - نويابر (ايكنچى تشرين) 1932 | 36 ساره | ندان چيغا باشلاغان

بو ساندا:

1917 - 1932 $\frac{25, X}{7, XI}$

- 1 - بولشه ويكلەر دىكتاتوراسىنگ 15 يىللىغى مناسبتيله باش مقاله
- 2 - تورك تىلى قورولتايى مناسبتيله ايسن توردسون
- 3 - چوقاي اوغلو مصطفى بيگه سوڭ جواب «آتسن مجموعى» دان
- 4 - «هەر قوى اوز آياغيدان آسپير» دوكتور صالح اسماعيل
- 5 - نهال بيگه گه نه رال قوروپاتكين جوابى! طاهر شاكر
- 6 - توركستاندا ساويت معارفينگ كميت وه كىفئتى تيمور اوغلى
- 7 - ساويت داخلى استقراضى (زايومى) وه اونگ
- 8 - استانبولده توركستان كوفى
- 9 - دوكتور صالح بيكنگ نطقى
- 10 - بهرلين ده ايكي مهم معروضه
- 11 - دومبورامغا قولاق سال (شعر)
- 12 - توركستان خبرلهرى
- 13 - مسلمانلارغا مراجعت

باش ئورگان

تۈركىستاننىڭ مىلى قورتنولۇشى اۋرە كۈرە شۇجى ابلۇ جۇجۇ
باش محررى: چوقاي اوغلى مصطفي

1929نجى يىلنىڭ دەقابر - نوپابىر (ايكنچى ئشرىن) 1932 | سار 36
ندان چىقا باشلانغان

1917 25-X 1932 7-XI

بولشەۋىك دىكتاتوراسىنىڭ 15 يىللىغى مناسىبتىلە

7نجى نوپابىردە بولشەۋىك دىكتاتوراسىغا 15 يىل تولدى...
بو، بىر نىسلىڭ حياتىدا آز بىر مدت ايمەسدر. بو زمان ايچىندە
كوب حاللار اوزگەرە يىلدى. بىزنىڭ ايسكى مىلى ضىالى كوچىمىز-
نىڭ صفلارى آنچاغىنە سىرە كلەشدى. اونلاردان بىر قانچاسى بولشە-
ۋىك جىلادلارى تامانىدان اولدورولدى؛ بىر قانچاسى سورگونلەردە،
قاماتخانىلاردا اىزىلمە كەدە. ايركىنلىككە قالغانلارنىڭ بىر قىسمى
قىناولارغا چىدە آلماي يەگى تىرىلەرگە بويون سونمش، بىر قىسمى
دە دوشمان كوچلەرى تامانىدان قاپلانغان يورتدە يارىم آچ، آيانچ
ۋە آغىر بىر حالدا عمر سورمە كەدەدر...

ياڭا

« مىلى يول »

اىل-اورال استقلال فكريگە خدمت ايتوچى آيلىق
مجموعەدر. عرب حرفلەرىلە چىقادىر.

آدرەسى:

Redaction „Yana Milli Yol“ — Berlin W 56, Postfach N. 24

« امل مجموعىسى »

قىرىم تۈركلەرىنىڭ استقلال فكرينى تاراتدىرغان
اوبش كونلك مجموعەدر. عرب حرفلەرىلە چىقادىر. آدرەسى:

„Emel Medjmuasi“ str. Ardealului N. 3 - Bazargic - Romania

« پرومىتە »

قافقاسىا، اوقراينا ۋە تۈركىستان استقلاللارنى قور-
غاۋچى فرانسۇزچە آيلىق مجموعەدر. آدرەسى:

4, villa Malakof, Paris (16)

« استقلال »

استقلالچى آذرى محررلەرى تاماندىن بەرلىن دە لائىن
حرفلەرىلە ھەر اون كۈندە چىقاريلماقدا بولغان بو
قىمىتلى غازىتائى اوقوچىلاريمىزغا توصىه ايتەمز. آدرەسى:

Berlin-Charlottenburg 2, Postfach N. 16

« قافقاسىا داغلىلارى »

شمالى قافقاسىا مىلى استقلال دعواسىنى ئروج ايتوچى
آيلىق مجموعەدر. روس تىلىندە چىقاريلادىر. آدرەسى:

Warszawa, Morszynska, 39 — Pologne

10—15 ياشلى بالالار ايندى ئولكەن كىشلەر بولوب قالد-
 يلار. اونلارنىڭ بارىسى دا بولشەويك مەكتەپلەرنى تېشىكەن، بولشە-
 ويك انقلابىنىڭ نىسلىدىر. وطنىمىز ۋە اونىڭ كىلەچەگىنىڭ بوتون
 امىدى توركىيە ايله آوروپادا تعليم آلب تېشىكەن ياشلارنىمىز ايله
 بونلاردا ۋە بونلار آرقاسىدا تېشىب كىلە ياتقان پەگى بوووندا
 (نسلدە) در. اونلارنىڭ آلدىقلارى بولشەويك مەكتەپ تىرىپەسندەن
 قورقۇمىز يوقدر. يورتىمىزدا كىت-مە كىت كىلىپ تورغان خىرلار بو
 «انقلاب نىسلىنىڭ» وطنىمىزنىڭ مىلى قورتولوشىدىن عبارت بولغان
 بويوك تىلەگىمىزدە بىزنىڭكە بىر ابر ايكەنلىكلەرىنى امىد ايتىشىمىزگە حق
 بىرەدر. يورتىمىزنىڭ مىلى دوشمانلارنىڭ توغرىدان توغرى ياقىلغىدا
 بولغان بو انقلاب نىسلى او دوشمانلارلە حقيقى صورتدە كورەشمەك-
 كە بىزدەن داھا آرتق پىشىكەن بىر حالدادىر. سوڭغۇ قطعى ھىجوم
 ساعىتى اورغان زمان بو كونكى توركىستان ياشلى دوشماندان، يور-
 تىنى خورلاغانى، قول قىلغانى ھەم اوز آنالارنىڭ، قاداشلارنىڭ
 گناھسىز تو كولىگەن قانى اوچون اوچ آلدەر ۋە دوشمان مەكتەپ-
 رندە ايكەنلەگەن بىلىم ۋە ايش تجربەلەرىنى بويوك توركىستان خد-
 مىتىگە صرف ايتەدر.

ھەر بىر مھاجرلنىڭ ۋە خصوصاً بىزنىڭ توركىستان مھاجرلنىڭ
 مىلى ھرىكتە كى رولى غايت محدوددر. بويوك فرانسوز انقلابچىسى
 دانتون «وطنىنى ايتىك تاوانلارى (او كچەلەرى) اوستىدا تاشوب
 بولمايدىر» دىر ايدى. وطن، تارىخنىڭ ياراتدىغى يىردە قالمىدىر.
 بىز مھاجرلار ايسە فقط اونىڭ مىلى غايەسىنى تاشوچىلاردىمىز. بىزنىڭ
 وظيفەمىز يورتىمىزدە دوشمانلار طرفىدان بوغدىرولمىش بو مىلى غايەنى
 دائىمى صورتدە ۋە تالىباسدان تلقىن ايتەمەك، بوتون توركىستانلىلارنى
 مىلى قورتولوش بايراغى آستىدا بىرلەشمەككە چاقىرماقدان عبارتدر.
 بىز، بويوك توركىستان مەفكۇرەسىنىڭ يەگىدەن توغولوشىنى
 كورۇپ توروبىمىز. توركىستان ۋە توركىستان تارىخى دوشمانلارنى تاما-

نىدان ايزىلگەن بىز توركىستانلىلار — ھەم آذربايجانلى، ايدىل-او-
 رالىلى ۋە قىرغىزلى قارداشلارنىمىز — بوتون توركىستانلى ياقىندان
 بىرلەشمەلەرى لىزومىنى باشقالاردان داھا آرتق ۋە داھا تىرەن ھىس ايتەمىز.
 بو بىرلەشۈپ يالغىز توركىستان، آذربايجان، ايدىل-اورال ۋە قىرغىز
 اولكەلەرى ياتلار بو بوتون تورغىندان مىلى مەفكۇرە قورتولدىقلارى
 زمانغە حاصل بولا آلدەر. بو اولكەلەر قورتولماغونچا ۋە مستقل
 مىلى حياتقا باشلاماغونچا توركىستان بىرلىكى ۋە بىرلەشكەن بويوك توركى-
 ستانلىق دە بولا آلمايدىر.

توركىستانلى قارداشلار! اوز صفلارگىزنى محكمراق تونۇڭز ۋە
 ھىچ اونوتمايڭىز كە بىز يورتىمىزنى دوشمانلاردان يالغىز توركى اولاراق
 قورتارالارمىز ۋە يالغىز توركى اولاراق اوز مىلى استقلاللىقنى قو-
 لىمىزدا ساقلايالايمىز.

توركىستان ايرىكى ۋە قورتولوشى اوچون!
 بوتون توركى قوملارنىڭ ابرىكى ۋە قورتولوشى اوچون!
 توركىستان اوچون!

* * *

توركىستانلى قورتولوشىنىڭ مۇناسىۋىتى

1919 نىچى يىلى باشلانغان مىلى قورتولوش كورەشى يالغىز تور-
 كىستان خىرلى دوشمانلارغا قارشو سىياسى ۋە اقتصادى استقلاللىقنى
 تامين ۋە بونى تەكلىم ايتىش اوچون لازىم بولغان چارەلەرنى كور-
 مە كەن گە عبارت بولوب قالماسدان عموم توركىستانلىق خەلقنىڭ اوزلك،
 بەنلىگىنى كورسەتەجەك مىلى-مەدەنى استقلاللىق تامين ايتەجەك مەھىت
 ۋە استقامتدە دەرىنلەمە كەدە، ايلەرىلەمە كەدەر.

بۇنداق بىر نىچە آي اول بولوب اوتكەن تارىخ قورتولوشىنىڭ ايله
 26 نىچى سەئابىر (ايلول) دەن 5 نىچى اوكتابىرگە قىرغىزستان بولما-
 باغچا سىراپىدا توپلانغان «توركىستانلىق قورتولوشى» بو عصرى خىرلى

چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوک جواب

باشقارمادان: مرحوم «آئمز مجموعه» ننگ بورونو مدیری نهال بیکنک باش محرریمز «چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوک جواب» باشلوقلو مقاله سینک بوتون سینتی توبه نده باسماق دامز. بوندان مقصدیمز — برنجی — «باش تورکستان» اوقوچیلارینی تورکستاننی یاقیندان تانیماغان تورکیالی نهال بیکنک «زکی ولیدی بیگ کتابندان تورک اوروغلارینگ (بورادا «سارت» لارنگ) اخلاقی حقنده آغان آزکوب فیکریله» تانیشرما قدر...

زکی بیگ «اخلاق منبعی» تانیلسا، حقیقتاً ایش فنادر. یالغز «سارتلار» اوچون گنه ایسه، بعضی باشقا تورک اوروغلاری، او جمله دن آتاتولو تورک لری اوچون ده فنادر.

نهال بیگ مقاله سینغا قارشو یازیلغان چوقای اوغلو مصطفی بیکنک جوایینی مجموعه مزنگ کیله جهک سانغا قالدیریپ، بو ساندا استانبولداغی «تورکستان تورک گهنجلر برلگی» نامندان «برلک» رئیس دوقتور صالح اسماعیل بیگ پروتستوسیه دوقتور طاهر شاکر بیکنک «نهال بیگه گنه رال قورویاتکین جوایی» باشلوقلو مقاله سینتی باسماق دامز.

دوقتور صالح اسماعیل بیکنک پروتستوسی نهال بیکنک بیردیگی حکیمنگ نه قادار منطقسز لئینی کورسه تسه، دوقتور طاهر شاکر بیگ «نهال بیگه گنه رال قورویاتکین جوایی» دیگن مقاله سیله «تورکیات اینستیتوسی آسیستانلارندان» بولغان بر باترنگ «فکر آلدینی اخلاق منبعی» ننگ شو قادار انصافسز لئینی کورسه تیب تورویدر. بز بونیکه نهال بیکنی «زکی ولیدی بیگ کتابندان آغان فکر نندن قایتارا آلامز» دیگن قناعتدا بولماساق دا، تورکستانلیلارنگ اوگا قارشو نفرت وه پروتستو- لارینی یازیب اوتمه کنی اوزومز گه ملی بر بورج دیب بیلدیک.

*

«آئمز مجموعه» نومرو 17؛ 5 برنجی تشرین 1932
 («فرد اولور... ملت یاشار».)

چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوک جواب

افندم!

«باش تورکستان» مجموعه سنده چیقان یازیلاریگیزی دقتله اوقودم. «آئمز مجموعه» ده K. A. امضاسیله چیقان یازی دولایسیله وه قوللانیدیغمز سارت کلمه سی مناسبتیه یازدیقلاریگیزا آئمزنگ بو

سوگنجی سایسندا جواب ویرمه کی کندیمه ملی بورج بیلدیگم ایچین بو سطرلاری یازیورم.

K. A. امضاسی سزنگ سانیدیگیز کبی باشقوردستانلی عبدالقادر بیگه ده گل، بگا، یعنی پهک یاقیندا «سابق» صفتینی تاقیناجاق اولان تورکیات اینستیتوسی آسیستانلارندان تورکیه لی H. Nihâl عائددر. اصل آدییم بیرینه نیچین K. A. امضاسینی آندیغیمی کیچهن ساییدا باشقا بریسینه ویردیگم جوابده آگلانیدیغم ایچین بو سفر په گیدن ایضاحه گیریشمه یورم. سزنگ ویردیگیز جوابلر بویوک بر تلاش وه عصیتله یازیلدیغی ایچین آرادا کی مغالطه لاریگیزادا جواب ویرمه- په جه کم. چونکه عبدالقادر بیگک بگا گوسته ردیگی، سزنگ، آل یازیگیزله یازیلدی جمله لری انکار ایده جهک قادار کوچوکلکدهن سوگرا سزاکله اوزون بویلو مناقشه یی فائده سز بولویورم. اگر عبدالقادر بیگ سزنگ حقگیزده «نه ده اولسا تورکستان ایچین باغیریب چاقیران بر آدامدر. اوگا اولوم ضربه سی وورمالی» دیهرهک سزنگ حقگیزده بویوک بر حسن نیت گوسته رمه سه یدی، آئمزنگ بو سایسندا سزنگ علیه گیزده مهم بر وثیقه اولاجاق روسجه بعضی مکتوبلر گیزگ قلیشه سنی باساجاقدق. فقط سزنگ بر چوق هجوملاردا بولوندوغیز وه کفر اییدیگیز عبدالقادر بیگ ینه بر ییگیتلک گوسته ررهک بو مکتوبلرک قلیشه سینگ آلینماسینه مساعده ایتمه دی. ههر نه ایسه بونی کیچه لیم وه گه له لم «سارت» مسئله سنه:

بهن «آئمز مجموعه» ننگ 12 نجی سایسندا «سارت» کله سینتی قوللاندم. فقط سزنگ یاغارا ایله اطرافه یایماق ایسته دیگیز کبی تور- کستان خلقلاری آراسنه آیریلق سوقماق قایغوسیه ده گیل... او یازیمدا بهن «تورک عرقینگ استقلالینی قوراجاق وه قورویاجاق اولانلار تورکستانگ سارتلاریله تورکیه نک شهرلیلری ده گیل، تورکستانگ کوچه به لریله تورکیه ننگ گویولولری در» دیمشدم. بو فکرم بوگون ایسکیسندن داها زیاده قوتلانمشدر. سز بهنم بو

لغندا بولوندى. بو سوزلەرى اوزرينەدە كىدىسە ياپىدىم ايگ شىلى
حقاراتلارا قازشو سوسدى... سارت بودر.. اوندە نە مىلې حيثىتىنە
شخصى غرور واردى.

ايشتە سزك تور كىستان گە نجلگى دىدىگىز وه بىل باغلادىگىز
گە نجلگ! حالبو كە تور كىستانگ داغلارندا، بوز قىر لارندا باسماچى
اوزبە كلەرلە اشقيا تور كىمەنلەر حالا چارىشور.

چوقاي اوغلو مصطفى يىك! تور كىمەنك شىرلىسى وه تور-
كىستانك سارتى برەن متردى عنصردر. تور كىلك استقبالىنى بونلارا
يوكلەتمەيز. تور كىمەنك سوقايلىماش چوبانلارى، يارى كوچەبە
كويولولەرى، تور كىستانك اوزبە كلەرى، قازاقلارى، تور كىمەنلە-
رى، قىرغزلارى، باشقوردلارى دورور كەن وه تورك تارىخىنى
بونلار ياپمشكەن، ايلەرىكى تور كىستانك باشىنە حرب ايتىمەسىنى
يىلمەيەن قورقاق سارتلار گىچەمەز. سارتلار آنجاق يهوديلەر اوز-
رندە حاكم اولايلىر.

بەن سزك آگلادىگىز كى تور كىستان استقبالىنە دوستان
دە گىلەم. بويە اولماما امكان دە يوقدر. فقط بەن آيرى بر تور-
كىستان، آيرى بر آذربايجان، آيرى بر قىرېمە معارضم. قناعتىچا
تورك ملتى 30-40 يىلە قادار يا غربى تراكىدان ياقوتستانە قادار
برلەشەجەك، پاخوددا يىر پوزندەن قالقاققدر. يىر يوزندە يوز
مىليونلق ملتلەر ميدانە گەلىر كەن آراسندا بر چوقدە پابانچى عنصر-
لار اولان 14 مىليونلق تور كىمەن، 13 مىليونلق تور كىستان، ەلە اوچ
مىليونلق آذربايجان وه 300 يىگىلك قىرېم تەك باشىنە ياشىماز. آيرى
استقلال، آيرى اءارە، مختارىت، فەدەراسيون... بونلار ەپ لافدر.
بر بويوك تورك اىلى واردر. بو ايل دائىما بر تەك مر كزەن اءارە
اولوناجقدر. مناقشە اولوناجاق مسئلە فەدەراسيونمى، اتحادمى
مسئلەسى دە گىل، آنجاق «مر كز آنادولودەمى، يىدى سودەمى»
مسئلەسى اولايلىر.

فقەرمى سياسى بر كورلك سايا بىلىرىگىز. نتە كم سزك حق كزە عىنى
شىئەلەرى دوشونويورم. كىمگ دوغرو دوشوندىگىنى زمان كوشتە-
رەجە كدر.

مصطفى يىك! بەن سزە ەەر شىئەن اول شونى سويلەمەك
ايشتەرم كە تور كىستانك استقبالى پارىسندا راحت-راحت اوتورماق،
«ياش تور كىستان» يازى يازماقلە آناماز. استقلال اچىن تور كىستان
داغلارندا بىللارچا چارىشماق، اولمەك لازمدر. اولومى كوزە
آلمايانلارك استقلالدان بحث ايتەسى دە كزە كى باغى بازارلق
ايتەمە گە بە كزە. تور كىستاندا استقلال اچىن چارىشانلار وه حالادە
چارىشماقدا اولانلار سارتلار دە گىل، حقيقى تور كلەردر. زكى
ولتدى بگىك كىتابندەن ەەر تورلو تور كلەرك اخلاقى حقتە آز-
چوق بر فكر ايدىنمەك قابل اولماقلە برابر بەن بورادە سارتى دا،
تور كىمەنى دە، اوزىكى دە، باشقوردى دا، قازاغى دا، تاراجى وه
قاشغارلىنى دا گوردم وه ەپسى حقتە فكر ايدىندم. سارت، تارىخى
باقىمدان ەندلى وه عجملە قارىشوق ئەتىگ بر تورك زمەرەسىدر.
فقط بىگا گورە سارت تور كىستانك مىلې منغەلەرىنە ئەنگەل اولان
متردى بر زمەردر. ەەر يىردە اولدىغى كى سارتلار آراسنادا
قەرمان وه اىبى انسانلار اولايلىر. فقط بو، سارت دەنلەن زمەرەنگ
تور كىستانك بىنەمەندە بر چىبان دە شىلمەدىكچە يارانگ اىبى اولماسنە
احتمال يوقدر دىيورم. استانبولە وقتىلە تور كىستانلى دىبە گەلەن
سارت طلبەلەرك دە پەك چوغىنى تانىم. بونلار ذكى دە گىلدر،
چاليشقان دە گىلدر. اوستەلك قورقاق وه سچىە سززدە. بو سارتلار
دان يوكسەك معلم مكنبندە اوقويان برىسى: «تورك ملتى يوقدر،
تورك ملتەرى واردر. بەن تورك دە گىل، اوزبە گم» دىردى. ادبيات
زمەرەسندە طلبە اولان بر دىگىرى دە آذربايجانلى، باشقوردستانلى وه
سائر تور كلەرك دە بولوندىغى بر مجلسدە: «تور كىمەن كى مستقل
اولماقدانسا روس اسارتندە قالماغى ترجىح ايدەرم» دىمەك آچاق-

مصطفى بيك! شمدريك نه سويله شهك آرامزداكي مسئله لهرى حل ايده مه به جه گز. مشترك دوشمانلاريمزى يوق ايتديكدهن سوگرا سزاگله كندى آرامزداكى قوزى البته پايلاشيرز. فقط سزه شو قادار سويله مه كدهن ده كنديمى آلاما ياجاغم، كه به نم كيمسه دن مليشپورور. لك وه توركلك درسى آلاماغا احتياج م يوقدر. H. Nihâl

* * *

«ههر قوى اوزر آياغيدان آسيلير»

(«آتسز مجموعه» كه جواب وه پروته ستوا)

استانبولده چيغا ياتقان «آتسز مجموعه» ننگ مدير وه صاحبي نهال بيك «چوقاي اوغلو مصطفى بيگه سوگ جواب» ديگن بر مقاله يازدى. (17 نجي سان 25 يلول 1932).

«آتسز مجموعه» ننگ اولگى نسخه لهرنده K. A. امضاسيله بر مقاله يازيلمشدى. او مقاله كه چوقاي بيك «ياش توركستان» ده جواب بيردى. نهال بيك چوقاي بيكنگ شو مقاله سيگه جواب بيره در.

مه ن بو مناقشه غا آراشماقچى ايمه سمه ن. يالغز مقاله ننگ بر بيرىگه جواب بيرىب پروته ستو قيلماقچى مه ن. او مقاله نك مه نى پروته ستوغا مجبور قيلغان قسمنده: (... بو سارتلاردان يو كسه ك معلم مكتبنده اوقويان برىسى «تورك ملتى يوقدر، تورك ملتله رى واردر. به ن تورك ده گيل، اوزبه كم» دهردى. ادبيات زمره سنده طلبه اولان بر ديگرى ده آذربايجانلى، باشقردستانلى وه سائر توركله رك بولوندوغى بر مجلسده «توركيه كى مستقل اولماقدانسا روس اشارتنده قالماعى ترجيح ايده رم» ديمه ك آلچاقلغندا بولو. ندى...) ديگه نده ن اكين نهال بيك «ايشته سزك توركستان كه نجلگى ديدىگكز وه بيل باغلا دىنگكز كه نجلك!» ديب چوقاي بيگه بيچين قيلادر.

فقط، نهال بيك، سز ايسىگزدهن چيقاراسز كه خارجدانغى ياش توركستانلار ايكي، اوچ، ييش وه يا اون ايمه س، يوزله رچه در. بونلار ننگ بر، ايكي سى سزنگ ته يشكه نكزچه «سجيه سز» چيقارسا، بارچاسيمى سجيه سز بولور؟! شونداى بولسا آنا تولو انقلابچيلارى استقلال مجاهده سنده ايكن استانبولده اونلار عليه كه ايشله گن آزى توركيه لى منور يار ايدى؟ رضا توفيق لار خيانت وطنيه ايله قوغولماديلارمو؟ توركلكنگ يگانه افتخار قيلغان بويوك داهيسى غازى مصطفى كمال كه سوء قصد قيلماقچى بولغانلار (قارا كال لار) يه نه توركيه لى ايمه سمى؟ مه نه بوننگ اوچون بوتون توركيه اتقلا-بچيلارنى، ملتچيله رنى «ايشته سزنگ ملتچيله ركز!» ديب بارچاد كزنى او قاتاردا كوره ر ايسه ك، عجا منطقمز وه عقلمز كه شبهه قيلماسمى؟

اوزاقلارغا ايمه س، بوكون ههر كون غازيتالاردا يازيليب تورغان قومونست حركتله ريگه بر كوز ساليلق. استانبول دار-الفنونده كى قومونستلارنى اوزكز مه نده ن ياخشىراق بيله سز. اونلار ننگ وطن استقلالينى فدا ايده ره ك مملكتنى ساويت روسيه سيگه قوشماق اوچون جمهوريتمز كه قيلغان سوء قصدله رنى بيلمه يسز ايمه س. بونى غازيتالار يازيب تورويدر. بونلارنى سز كه كورسه تيب «ايشته استناد ايتديگكز كه نجلك!» ديب مليتچى ياشلار كزنى كورمه سلگه اورونساق، سز بز كه «كورموسكز!» ديمه يسمى؟ كيله يليك او ايكي پاشغا. اولگيسى «تورك ملتى يوقدور، تورك ملتله رى واردر...» ديمش. ديمه ك اونگ توران مفكوره سيگه ايشانچى يوقمش، تورانچى دگلمش. بو بر سجيه سزلك ايمه س، بر شخصى قناعت مسئله سيدر. عجا بوتون توركستان ياشلارى بو فكر-ده مى، سورا دىگزمى؟ البته سورا ما دىگز. شو حالدا سز كه نيمه ديمه ك كيره ك!؟

ادبيات زمره سنده او قوغان او بر توركستانلى ياشغا كيلگه نده؛ او

بەرلین دە ياشاغۇچى ياش تور كىستانلىقلارنىڭ اوقۇبىرىنىڭ 21 نە توپلانغان بىر اولتۇرۇشۇندە نىھال بىكىنگ «چوقاي اوغلو مصطفى بىگە سوڭ جواب»ى اوقولوب تىگىلەندى. بو اولتۇرۇشقا قاتناشقان بارچا ياش تور كىستانلىقلار نىھال بىكىنگ بونداي اوياتىز چىقىشىغا كۆب آچىنىب، اوڭا لىغتلەر اوقودىلار. باشقارما.

* * *

نىھال بىكىنگە گە نە رال قورۇپا تىكىن جوابى!

نىھال بىك «آتىز مېمۇعە» نىڭ سوڭ نومۇرسىدا «چوقاي اوغلو مصطفى بىگە سوڭ جواب» دىب بىر ماقالە نىش ايتىدى. بو ماقالە دە كۆب بىرسىز وە توغۇرۇ بولماغان فېكلەر اوچراتىدۇ. ماقالە نىڭ عمۇ-مېتى حقدە غى نىقۇتە نىظىمىز وە اصل مناقشە نى او مىشلە گە حىصر ايتىلگەن، ماقالە گە قوبۇب تورۇب بىز بو بىردە نىھال بىكىنگ، اوز تىبىر نىچە ئە تىكەندە، «سارت» لار وە اونلارنىڭ اخلاقى حقدە ياز-دىغى وە يايماق ايتىدە دىگى ياڭلىش فېكلەرنى تۇزە توب كىتمە كىچى بولامىز.

نىھال بىك وە اوڭا بو فېكرنى آشىلا وچىلارنىڭ بو كون «سارت» وە «اوزىك» دىدە تىكلەرنى ايتىدە، بالخاصە روس مېسسونەر لارى، «سارت» دىب آتار لار ايدى. بىضى ايش وە سوز تاپالماغان مەيدە چوبدە چىلەردەن قىطع نىظ بولۇپ تور كىستان خلقىنىڭ اوزى، او خلىق وە اونىڭ يورتى بلەن ايتىشە نىبەت، ايتىشە نى مېنى جەتتەن علاقە دار بولۇچىلار آراسىدا بو اولوب كىتكەن سوز گە باغلانۇچى تاپىلمايدۇ. بو تورلۇ سائىقلار بلەن باغلانۇب قالغان بىر نىچە نوادر ايتىدە نىھال بىك اكهى بىر ياش تون كىدە كورمەك طىبىعى سونەرلك بىر مىشلە ايمەس.

نىھال بىكىنگ اوز ماقالە سىندە كى بىضى نىقىلاتىدان آچىق كو-رونوب توردار كە اودە اوزىگە بو فېكرنى آشىلا وچىلار كە بى ھەر

ياش اكر «تور كىه كىبى مىستقل اولماقدانسا، روس اسارتىدە قالما-غى تىرجىح ايدەرم» دىگەن بولسا، اونى لىغتلە ايلە يات قىلىشدا بو تون تور كىستان ياشلارى سىزدەن بىش قەمدىر. بو ياشىڭ كىم ايكە-نىنى وە آرامزدا قانداي بىرى بولغانىنى بىلەسىزى؟ نىمە اوچون استابولۇدە يە ككە ماخا و بولوب قالغانىنى سىز بىلمەيسىز! شو حالدا بىلمە سىدەن كور كورە نە سىگە اونى چوقاي بىكىنگ «تور كىستان گە نىجلىگى (ياشلىغى)» دىگەن وچدانى باڭ بىگىتلەر قاتارىغا قوشۇب اولتۇرۇشۇدە، قىلمىڭىزدان تاملاغان سىباھدان ھەم قارا وچدانىڭىز بولغانىدا شېبە قىلار ايسەك بىز حىقسىزى؟ چونكە تىكشىرمە سىدەن حىكم بىرمە كىنى دارالفتون كورگەن انسانلارنىڭ ايمەس، اڭ عادى انسانلارنىڭ دە وچدانى قىبول قىلماس. بو ياش شونداي ياش كە خاتونى اوچون «تور كىستان تورك گە نىجلىر بىرلىگى» نىڭ مىركىز باشقارماسىغا كىرىب چىقاردىغان بولنى، قولغا بالغا، وە ئەررە (بىچقى) آلىب، تاختا ايلە بىر كىتىب تاشلاغان بىرسىدەر! خاتون اوچون وطن وە مىلت مىنغىتىنى آياغى تە كىگە آلغان بىرسىدەر! مەنە شونىڭ اوچون استابولۇدە تور كىستانلىقلار آراسىدا بىرى يوق. يە ككە ماخا و بولوب قالغاندىر.

خالبو كە تور كىستان ياشلارى تور كىستان وە اونىڭ اسىتقلالى اوچون حىياتىنى اسىتقار قىلىب «تور كىستان گە نىجلىگى (ياشلىغى)» دىدە شىكە سزا بولغاندىر.

بورادە «ھەر قوى اوز آياغىدان آسىلىر» دىگەن آتالار سوزىنى ايسلە تىب كىتەى.

مەنە شونىڭ اوچون، بىزنى او ياش قاتارىغا قوبۇب قارا قىلماقچى بولغانىڭىزدان تور كىستان ياشلارى نامىندان سىز گە پىرو تە ستو قىلىب تاسفلىر بىمىزنى بىلدىرە مەن.

«تور كىستان تورك گە نىجلىر بىرلىگى» رەئىسى:

دو قىتور صالح اسماعىل.

خوشنه، ايشنه كيلمه گهن تور كستانليني «سارت»، باشقاسيني «اوز-يك» ديب آتاش عادتيگه مغلوب بولغان. اونيك اوزيگه استانبولده كوردديگك سارت وه اوزيك تور كستانليلارني بريندهن قانداي آيردك؟ ديسه گز بيره درگهن جواني اوزي ده يلمه س ایدی. چونكه جدی مفهومده بيرله آلورلق بر جواب يوق.

حقيقتده ايسكیده «سارت» ديب آتالغان بو تورك اوروغی بو كون اوزيني اصل اسمی بلهن اوزيك ديب آتايدر. بز ايمدیلک بو اسمنگ ته توغرافي جهتيني تيكشروني بر طرفگه قويوب توروب نهال يكنگ بو كون، باشقارنگ كيچميشده «سارت» ديب آتاد ديقلاري زمرهنگ اخلاقي حقنده نهال يكنگ يازديقلاريني بر كوزدهن كيچيره مز. بو نقطهده بز ايمدی اوز فكريمزني سويلمه مه گهنمز كه بي اولكه ني وه خلقيني حقيقتادا كوروب، يلب تانينغان تور كستان دوستلارينگ فكرلاريني ده كترمه يمز. بز بو بيرده نهال يك كه بي تور كستان وه اونگ خلقی دوستی بولغان بر كشينگ يازديقلاريني وقتيله تور كستاندا چارلق روسيه سينگ عمومي والیسی بولوب تورغان تور كستاننگ اڭ بويوك دوشماني گهنه رال قورو. باتكين طرفدان عيني موضوع اطرافندا سرد ايتيلگهن فكرلاره ساليشترو بلهن گنه كفايله نه مز. مسئله آچق آگلاشيلسين اوچون بو قوروياتكين فكرينگ قانداي اورتاغا چيقيشي حاده سيني ده قيسقاغنه سويلب كيتش كيره ك.

1916 نجی يلی عصيان بايراغی كونه رگهن تور كستان خلقی چارلق روسيه سی قوتلاريجا قارشو په گيلگهنده ن سوڭ او بيرده آسایش وه امنيتی تا مین ايتش اوچون گهنه رال قوروياتكين كيگ حقوقلي والی تعين ايتلب كيلگهن ایدی. او زمان «روسيه ايمپراتورلغی جعرافيا جمعيتی» نگ تاشكند شعبه سنده كوزنيتسوف اسملی بز كيشی عصيانچی «سارتلار» حقنده بر معروضه او قيدر. او كيشی اوز معرو-ضه سندا «سارت» لارني قوزقاق، قابليتسز، يالقاو، اخلاقسز،

سجيه سز، يالغانچی، اوغرو قليب كورسه ته در. مه نه شو معروضه ني تيگلاو مجلسنده اونلارچا ييل تور كستاندا خدمت ايتوب اولكه وه خلقيني ياقيندان تانينغان تور كستان وه توركلك دوشماني روس گهنه رالی قوروياتكين طرفدان سويله نگهن فكرلارني توغانمز نهال يك تاماتندان سرد ايتيلگهن فكرلار بلهن قارشو لا شترامز (*).

روس ميسونه ري كوزنيتسوف وه تور كستان دوستی نهال يگه كوره، سارتلار قورقادرلار. نهال يگه كوره «سارتلار تور-كستانك ملی منفعتلرینه نهنگه ل اولان متردی بر زمره در. اونلار تور كستانگ ملی بنیه سنده ديشيلمه سی، كسيلب آيلماسی لازم اولان بر چياندرد.» ايمدی كوزايلوك تور كستان وه توركلك دوشماني قورو-ياتكين نيمه ديدر؟

او كيشی: «سارتلارني قورقاق ديب تانیش قطعياً يا گليش بر فكردر. آنديجاتي زوسلار قولندان كيملر تارتوب آلدی؟ اوز تپه ياتدادا ايلك سیرادا چيكيلىش مجبوريتنده قالدق. سوگراداندا كوب آغیرلقلار بلهن قايتاروب آلا يلدك. بو خلقنگ قولينا ياخشی سلاح وه باشيغا لياقتلی رهبرلر بيرك سوگرا اونی توغرو تاير-سلگزا» ديدر.

تور كستان دوستی نهال ينگه كوره «سارتلار» چاليشقان، زكي ايمه سلهر.

قوروياتكين بالعكس «سارتلار كوب به جهر يكلی وه چاليشقان بر خاقدرد. بونلار بو سايله ده اوز مملكتلرهنده گي زراعت كولتوروني اڭ يو كسه ك كولتور پايله سنه چيقارمشلاردر. بو خلققا به جهر يكسز، قابليتسز لکنی اسناد ايتش ده توغرو ايمه س. ايللی ييل اول بو مملكتنه

(* قوروياتكين نگ سويله ديكلری 1916 نجی يلی بهرن شهرنده چيقيش «Korrespondenz der Nationalitäten Rußlands» ناملی غازيتانگ 6 نجی سانئدادا باسيله شدرد.

ايستەدىكلەرى يالغان، ياڭلىش ئىكلەرنى سز گە آشىلاماقچى بولغان غرضكار دوستلار يىڭزىڭ انصافىزلىقلارغا قوربان بولوب صرف جھالتىڭز دەن يازوب اوتوراسىز، دېسەك دوستىمىزغا ھېچ دە حقىزلق قىلغان بولماسىز دېب اميد ايمەمىز. ھەر قانداي بر مسئله بالخاصه بر جمعيت، بر خلق كئەلسى حقتە بوندای اساسىز فكرلەرنى تارقاتوغا چالیشماق انصافغا ھېچ اويماغان بر ايشدر.

اڭ سوڭدا شونى دە ايمەسەن اوتا آلمايمىز. استانبول تور-كيات اينستىتوسى آسيستانلارندان بولغان توركيەلى بر قردهش طرفندان ھەر قانداي بر تاثيرلە خلقىمىز حقتە اورناغا آيلغان اساسىز ياڭلىش فكرلەرنى قوروياتكىن كەبى مملكتىمىز ۋە بوتون توركلكنىڭ اڭ بويوك دوشمانى طرفندان سرد ايتىلگەن فكرلەر بلەن توزەتپش مجبوريتىندە قالغانىمىز اوچون كوب آچىناىمىز. طاھر شاكر.

* * *

توركىستاندا ساويت معارفىنىڭ

كىمىت ۋە كىفئىتى

ساويت روسىيە آگەتلىرىنىڭ توركىستانداكى مەكتەپ ۋە معارف ايشلەرىنىڭ اوسوشىگە دائر يازولارنى اوقوساڭىز، سوزلەرنى تىكلە-سەڭىز كوزلەرىڭىز قاماشوب قولاقلارىڭىز بىتەدر. مەنە بو يىردە بوندای يازو ۋە اىستانىستىقىلاردان بىر نىچەسىنى كىترە بىلىك.

«سوسىيالىدى قازاغستان» غازىتاسى معارف مسئلهسىندە كى «اىلگە-رى باسقان جە تىسكە ندىكتەرى» نەن بحت ايتوب شو رقمەلەرنى كورسە-تەدر: بر نىچى باسقىچ مەكتەپ اوقوچىلارى 347.511 دەن 603 مىڭگە چىقىدى. توماندان جوغارغى مەكتەپ اوقوچىلارى 36 مىڭدەن 50,7 مىڭگە جىتىدى. تە كنىكوم اوقوچىلارى 6991 دەن 13.580 غا جىتىدى.

يالغىز بر مىليون پوت پاختا استحصال ايتىلەر ايدى. ايمدى بو استحصال 18 مىليونغا چىقىمىشدر. شو استحصال ايشندە بىر روسلارنىڭ ذرە قادار اشتراكمىز بارمى؟ — يوق! بونىڭ بوتونوسى شو سارتلارنىڭ ايشىدرا!!» دىدر.

توركىستان دوستى نھال بىكگە كورە «سارتلار» توركىستاندا تورك تارىخىنى ياراتماقدا ئەنگەل بولماقدان باشقا ھېچ بر تورلو رول اوينامامىشلاردر.

توركىستان ۋە توركلنىڭ دوشمانى قوروياتكىن «بو مملكتىنى كىم سوغاردى؟ — شو سارتلار! سارتلار بو خىرت آمىز كوتور ائرنى ياندىرىچى قوباشنىڭ ۋە يادە تىترەتچى ساوق، ياڭلىش آستىدا مەنات ۋە تبات بلەن چالیشماق ياراتمىشلاردر. مەن ھېچ قانداي بر خلقنىڭ اوزىچە بوندای مەم ۋە بويوك بر اثر ياراتقانلىغىنى بىلمەيمەن!! 50 يىل اول بو يىرلەر بر چول، صحرا دەن عبارت ايدى. بو كوزەل شەرلەرنى كىم ياراتدى؟ — شو سارتلار! بو كون تاشكند چىچەك آچمىش بر واحە، بر باغچادر. بو باغچالارنى كىم ياراتدى، تىشىتردى؟ — مەنە شو سارتلار!!»

توركىستاننى آباد ايتوب روس تاجىنىڭ قىمتلى بر برىياتى حالغا قوبوچىلاردا شو سارتلاردر» دىدر. قوروياتكىن سوزىگە دوام ايتوب، بوندان 50 يىل اول بىر اورتا آسايغا كىلگەن چاغلارنىمىزدا كەتتە-كەتتە مبلغلەر اوستىدا ھېچ بر يازو-چىزوسىز ياسالوب تامامىلە اجرا ايتىلگەن كوب معاھدەلەرنى مەن اوزوم بو كوتكى حادئە كەبى ايسلەيمەن. بو خلق دە سوزگە اىنايش، اعتبار ايتش شو درجەدە كوچلى ايدى. ايمدى وضعت بىر آز باشقاچاق اوقوچىلار تورادر. بو وضعت قارشوسىندا «بو گدە بىزنىڭ اوزىمىز دە ايمەسى؟» دىب سوراشىمىز كىرەك!!» دىدر.

مەنە بو كىچىك گنە مقابىسە دەن سوڭ دوستىمىز نھال بىكگە، او يازدىقلارنىڭ بىرىنى، وقىلە روس مىسئونەرلارنىڭ قىسدا تارقانماق

فابریقا-زاوود-مکتب او قوچیلاری 386 دهن 15,314 غا جیتدی.
جو غارغی مکتب او قوچیلاری 625 دهن 2475 غا جیتدی. 31 نچی جلی
600 میگ سوادسز او قوتولدی. بو جیل 800 میگ سوادسز او قوتو-
لماقدا و. س. دیدر. («سوسیالدی قازاغانستان» 30 اییول 1932)

تورکمه نستانداغی مکتبلر حالندان بحث ایتکهن بر مقاله ده روسچه
«تورکمه نستایا ایسکرا» غازیتاسی (19. 7. 32) 30/31 نچی او قوییلیندا
70,490 بولغان او قوچیلار ساینک 31/32 نچی او قوییلی 96,970 غا،
اورتا مکتب او قوچیلارینک 7130 دهن 7720 غا چیغغانلیغن
30/31 نچی ییلی 115,210، 31/32 نچی ییلی 149,310 سوادسز وه
چه له سوادلی کتیلر او قوتیاغانلیغن؛ تورکمه نستاندا سوادلیلار نستیینگ
یوزده 35,6 غا قدر کونه ریلگه نلیکن یازادر.

ساویت معارف سیاستینگ اوزبیکستانده کی بوتوقلارندان بحث
ایتکهن بر مقاله ده «قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسی (16 آوغوست 1932)
شوندای رقمه کورسه ته در: «ملی چیگه ره له نیشکه چه اوزبیکستاندا
831 مکتب بار بولسا حاضر 4,774 مکتبگه ایگه مز. او قوچیلاری
ایسه 54,800 دهن 430,300 غا ییتکه زیلیدی. بوندان تاشقاری اوز-
بیکستان جمهوریتی 20,600 او قوچیس بولغان 34 عالی مکتبگه وه 31
علمی تیکشیریش مؤسسسه له ریگه ایگه در. 1928 نچی ییلی سوادسز لکنی
بیتیش قورسلارندا 69 میگ کشی او قور ایدی. 1932 نچی ییلی بوسان
774 میگه چیقیدی و. س. دیدر.

عموم اورتا آسیا جمهوریتله رنده گی معارف ایشله رینگ اوسو-
شندن بحث ایتوچی «پراودا ووستوکا» غازیتاسی (8. 6. 32) «انقلاب-
بغاچا اورتا آسیا مکتبلر رنده 50 میگ بالا او قوغان بولسا بو کون
730 میگ بالا او قیدر» دیدر.

مهنه بو تورکستانداغی ساویت مطبوعاتینگ مکتبلر حقتده
بیرگن ایستایستیکلاری. ایمدی بز بر آزدا ساویت مطبوعاتی ایچنده
یوروب بو کوز قاماشتیروچی رقمه رله ن بیزه ننگن موفقیینگ

حقیقی یوزینی کوره یلوک.

بوتون اورتا آسیا مکتب وه معارف ایشله رنده ن بحث ایتکهن
«پراودا ووستوکا» غازیتاسی یوقاریدا گی که بی بر قانچا رقمه لر
کورسه توب موفقیته رنی ماقتاغاندان سوک «کمیت اعتباریله بولغان
بو موفقیته ریمز کیفیت اعتباریله محکمه له ن آلمادی» دیدر. ایمدی
بز بو مغلوق بولشه ویک جمله سینک نیمه دیمه کچی بولغانلیغینی ساویت
مطبوعاتینگ اوزیگه تعین ایتدیریشکه تیریشاچاقمز.

عینی غازیتاینگ بیرگن معلوماتیغا قاراغاندا، بوتون اورتا
آسیانک بالخاصه آوول وه قیشلاق مکتبلری یالغز برنچی، نادر آدا
ایکچی صنفکه گنه ایگه ایمشله ر. او غازیتا اوزبیکستان مکتبلرینک
1931/32 نچی ییلی تیجه سنده ن بحث ایتوب «اوزبیکستان مکتبلر-
ری حقتده نشر ایتیلگن ماتهریالارندان آچیق کورونوب تورادر که
او قوچیلارینگ سوپه سی سوک درجه ده آرقادا قالغان. هیچده سیو-
ینرلک ایمه س. اورتا آسیانک باشقا جمهوریتله رنده کی او قوچیلار-
نگ حالی دا بوندان یاخشیراق ایمه س» دیدر.

«تورکمه نسکایا ایسکرا» غازیتاسینگ یازوویغا قاراغاندا،
تورکمه نستان مکتبلرینک تیجه سی اوزبیکستانداغی سنندان دا یامان-
راقدر. عینی مقاله غا قاراغاندا، تورکمه نستان ننگ اوللارنداغنه
ایمه س، حتی رایون مرکزله رنده ده تولوق صنفلی مکتب په ک نادر
بر نهرسه در. غازیتا موفقیته سز لکله رده ن بحث ایتکهن بولوب «تورت
یملق آوول مکتبلری اوستنده کی کوره شده په نه ده یامانراق موفقیته
سزلققا اوچرادق» دیدر. دیمه ک 14 ییلدا 4 صنفلی آوول مکتبی
قورولا آلاماشدر.

معارف جیهه سنده کی موفقیته سز لکنک سیبله رینی قیدیروچی
ساویت غازیتالاری ایلك سیرادا مکتبله رده درس بیروچی معلمله رنک
لازم بولغان علمی قوتگه ایگه بولماغانلقلارندان شکایت ایتهدرله ر.
«پراودا ووستوکا» که کوره، بوتون اورتا آسیا جمهوریتله رنده گی

آپ آچىق قىلىپ كورسەنوب تورادر. بو معلومات، بو رەقەلەر بلەن كورسەتيلگەن ساويت مەكتەپ ۋە مەعارف مۇسسەلەرىنىڭ توركىستان خەلقنىڭ مەنۋىي احتىياجى بولغان ھەم شەكلى، ھەم روھى اجتازىلە ملى بولغان حەقىقىي ملى حەرت مۇسسەسى بولا آلماسلىقىنى بىر طرفدا نورسون اونىڭ اوزىنىڭ بو كۈنكى شەكل ۋە ۋەجىتىندە قىزىل زۇس ايمپەريالىزىمنىڭ طلب ايتدىگى، قومونىستىچا، روس پرولەتارى دىكتاتوراسىغا خەدمەت ايتۇچى بىر رۇخدە تەربىيە ايتىلگەن تولا سوادلى غىنەرلەر تېشىترا آلورلق بىر مۇسسەدە بولا آلمانغالىغىنى كورسەتەدەر. ساويت حكومتىنىڭ اوزىنىڭ 15 نچى ياشنادا ھەر قانداق بىر مەھومدە بولسادا تولوق سوادلى غىنەرلەر تېشىترا آلورلق بىر مۇسسە بازارا آلمانغالىغىنى «پراودا ۋوستوكا» ۋە «توركەنسكايا ايسكرا» كەبى ساويت روس غازىتالارندا اوقوب تورامز.

حەقىقەت بو مەركەزەدە ايكەن 40-50 فائىز سوادلى نەبىتىندەن بىرەتەدەرلەر. بو كۈنگە قانداق آورول ۋە قىشلاقلاردا تېكىن مەكتەپ آچوب اولگورە آلمانغان، بولغانلاردا بىر نچى، ايكىنچى ۋە ئۈچىنچى ۋە ئاشا آلمانغان، مەلەملەرىنىڭ يۈزدە 70 ى سواد، اۋسول جەھەتتەن لازىم بىلگى ۋە مەلوماتغا ايكە بولماغان، سوادسىزلار قورسندان چىققان كىشىلەردەن عەبارت بولغان بىر بىردە سوادلىلار نەبىتى 15 يىل اىچىندە يۈزدە 2,0-0,2 دەن يۈزدە 40-50 گە چىقاردىق دىب سۈبەلەب، يازوب اوتوروش قىزىل يالغانداندا آرتىغراق بىر مەلەمدەدەر. لا اقل 4 صەفلى مەكتەپكە ايكە بولماغان بىر آورول ۋە قىشلاقدا توغرو مەھومدە سوادلى تېشىترەنلەككەن بىرەتەتە بولمايدەر.

اولا بىناسىز مەكتەپ بولمايدەر. بىنا تاپىلغاندان سوڭدا او بىنانىڭ اىچىندە توپلانغان بالالارغا 4 يىل دەرس بېرىپ، اولارغا حەيات ۋە سواد اوچون لازىم بولغان بوتون مەلوماتى بىرە آلورلق خەزرلەققا ايكە مەلەمگە احتىياج بار. بىنادە خەزر مەلەمدە تاپىلغان. بوندىن سوڭدا

مەلەملەرنىڭ يۈزدە 70 ى سوادسىزلىقىنى بىترو قورسلارنىڭ چىقىپ قىسقا مەدەنىي قورسلاردا تېشىكەن آدمىلار ايمىش. عىنى غازىتەغا كورە، بو مەلەملەرنىڭ «يالغز تەلىم ۋە تەربىيە اۋسوللارى خەقندەغى بىلەملەرى- گنە ايمەس، خەتى عەمومى سواد اوچون لازىم بولغان مەلوماتلاردا بەك آز». اونىڭچۈندە اورنا اسيادەغى «ملى مەكتەلەر اوزلەرنەندەن طلب ايتىلگەن ايشنى كورە آلماي ۋە كۈتۈلگەن غىنەرلەرنى تېشىترە آلماي ياتقان» ايمىش.

عىنى غازىتەلارغا قاراغاندا كۈب مەكتەلەر مەناسىب بىنادەن مەحرۇم ۋە اولكەنى مەناسىب مەكتەپ بىنالارى بلەن تەمىن ايتىش ايشىدە يوق دىيەرلىك دەجەدە سىكىن بارا ياتقان. بو جەتگە خەزر ايتىلگەن فوندى قىر، ۋە سائۇدا يوق دەجەسەندە «آز» ايمىش.

قازاغىستاندا مەكتەپ بىنالارنىڭ يوقلىغىدىن، بارلارنىڭدا يارا- ماسلىغىدىن شەكەتتە بىرەتەتە ايتۇچى «سوسىيالىدى قازاغىستان» غازىتەسى «سوندىقدان جەگادان مەكتەپ اوبىلار بىن سالو، بارلار بىن جاماب جاسقاۋ اڭ ايكىندى مەندەت بولماق كىرەك. بىراق بول مەندەتتە دە بىلغى جىلغەدە بىن اوروندىلماي كىلدى.»

«مەكتەپ اوبىلەر بىن سالو جوموسنە مەزگىلى مەن كىرىسو كىرەك ايدى. بىراق بو بولماي اوتور. بىلغى جىلى سالىنوغا، تۈزە تىلوگە تېستى مەكتەپ اوبىلەرنىڭ جوموسى آورول، پاسىلگەدە ئەلى قولغا آلنىباغاندا» دىدەر.

كىلەجەك اوقۇبىلى اوچون خەزرلىق لىزومندەن بىرەتەتە ايتۇچى بو ساويت غازىتەلارنى ايمىدگە قەدر دەرس ۋە سائۇتى بلەن تەمىن ايتىلمەي كىلگەن مەكتەلەر بو بىلدا ھېچ بولماغاندا اصغرى دەجەدە دەرس ۋە سائۇتى بلەن تەمىن ايتىلمەسەلەر ايشنىڭ بارماسلىغىدىن يازا- دىرلار.

مەنە ساويت مەتبۇعاتىدىن قەل ايتىدىگىز بو مەلومات ساويت استانىستىقلارندا كوردىگىز «بويوك يوتوقلار» نىڭ اصل مەھىتىنى

او بیرده عصری مفهومیده ایش کوروب، لازم بولغان عنصرنی یتیشتره یلمهك اوچون عصری تعلیم وه تربیه نقطه نظردهن لازم بولغان وسائط کیردك. یوقاریداغی معلومات آچیق کورسه توب تورادرکه بو کونکی اورتا آسیا ساویت مکتبلهرنده بونلارنگ بریسی ده یوق. اونگچون آغیز کوپورتوروب سویله نگه و یازیلغان کوز قاماشترچی رقم له رنگ ده بر کوز بو یاماق واسطه سی بولوشدان باشقا بر معناسی یوقدر. ذاتاً قیزیل روس ایمپریالیستلارینگ قیدیرغانلاری دا بو ایمه سمی؟ — البته. تورکستانلارنگ ههر قایسی بر مفهومیده تولوق سوادلی عنصر له رکه ایگه بولوشلارینی قارا روس ایمپریالیستلاری که بی قیزیل روس ایمپریالیستلاری دا ایسته میدرلهر. یوقسا 15 میل ایچنده پاختا ایکتریش، قولخوزلاشتریش مهاجر اورناشتریش ساحه لهرنده کی فعالیتلارینگ یوزده برینی بو یولدادا صرف ایتوب آزماز بولسادا ایشکه یارارلق بر نهرسه یاراتقان بولورلار ایدی.

تیمور اوغلی

* * *

ساویت داخلی استقراضی (زایومی) وه اونک تورکستاندا تارقائیش اصولی

مالی وضعیتنی آغیرلاشقان بر دولت آقچا تدارک ایتمهك او- چون بر قانچا چاره لهر ایچنده استقراض (زایوم، قرض آلو) اصول- لیغادا مراجعت قیلادر؛ یعنی دولت بانقاسی تامانیدان بیلگیلی مقدار آقچا قیمتنده وه بیلگیلی فائضه استقراض کاغذلاری تارقائادر. بو استقراض کاغذلاری آلوجیلارغا معین بر مقدار فائده تأمین ایتد- یگندهن علاقه دار تیشقی مالیه مؤسسه لهری (تیشقی استقراضدا) وه یا مملکت اهالیسی (ایچکی استقراضدا) تامانیدان اختیاری صورته ساتوب آلتور.

بعضاً مالی وضعیتنی محکم بولغان دولته رده — محض اهالیسینگ قولنداغی آقچادان مملکت سرمایه سینگ آرتووی اوچون استفاده ایتمهك مقصدیله — ایچکی استقراض تارقائادرلار. بر دولت استقر- ضینگ قولایقله، یا قینقله تارقائیلیشی او دولتگه اوز اهالیسینگ مربوطیتی درجه سیگه وه اونگ اعتبار وه ایشانچیکه باغلیدر.

«جهان انقلابی» وه «سوسیالیزم قورولوشی» خلیلاری فائده- سیگه بارچا مملکتله رده میلاردلارچا آقچا صرف ایتوب یوروندیگی پروپاگاندا لارنی دوام ایتدیرمهك وه قوردینی «یش ییلق پلان»- لارنی به جهره یلمهك اوچون داها میلاردلارچا آقچاغا محتاج بولغان روسیه بولشه ویکلهری آقچا توپلاماق خصوصنده ههر بر چاره که وه او جمله دن، طبیعتیله، استقراض اصولیغادا قول آندیلار. لکن، نقرت ایتدیکلهری قایتالیست مملکتله ردهن ائک مساعد شرط لارنی تکلیف ایتوب قرض آقچا سوراغان روسیه بولشه ویکلهریگه اصل مقتدر دولته ردهن، دیهرلک، هیچ بریسی اعتماد قلیب آقچا بیرمه ی تورادر.

تیشقی استقراض خصوصنده مثبت بر نتیجه که ایریشه آلمانان ساویت مالیه چیلهری «یاماننگ کوچی یا یالاقا یتهر» دیگه ندهك ایچکی استقراضا زور بیره باشلادیلار. فقط، خلق ایچنده بو استقراضلارنی آلا بیله جهك قادار آقچاسی وه ساویت حکومتیگه اینانچی بولغان «عظمت» کوب تایلماغانی سببیل بو استقراض کاغذ- لارینی تارقائا یلمهك اوچون حکومت ههر تورلو پروپاگاندا، چله وه دسیسه اصوللارینی قوللانندی وه قوللانماقدادر.

ساویت حکومتینگ بو «مالیه سیاستی» ندهن ایگ کوب جبر کورگوچی یه نه بزنگ تورکستانلاردر. ساویت حکومتی اوستی- اوستیگه ایچکی استقراضلار تارقائماقدادر. اونلارنگ بری تارقائ- تیلیب یتمه سدهن، گویا «ایشچی-دهقان صنفینگ آرزو وه طلبی

كىرەك؛ اول توشۇتورۇك، اوندان سوڭ قول قويماين» دېگەندە اونى «آكت يازماق» وە «مىھكەمە گە بىرمەك» ایلە قورقوتماقدا لار. «ساویت حكومتى آقچا توپلاماق اوچون بر نیچە بیلدان بەرى — «بورژوا دولتلەر گە مخصوص» بولغان — لوتارى (بىتقو) او- یونىنى دە تطبیق ایتمە كەدەر. فقط ساویت لوتارىسى ایلە باشقا مملكت- لەردە كى لوتارىلەر آراسندا كەتە فرق بار: باشقا مملكتلەردە خلق طرفندان اوز طالعینى سناماق اوچون هوسلە اوینا لادرغان وە عینی زماندا — ایستەر خصوصی، ایستەر دولت — لوتارى مؤسسە سیگە دە بر قازانچ تأمین ایتمەدەر گەن لوتارى او یونى عموماً ساویت اتفاقدە وە خصوصاً ساویت تور كستاندا خلقنى تالاماققاغنه خدمت ایتمە كەدەر. انقلابدان اولگی روس حاکمیتی چاغندا بازار آقساقاللاری، پرستافلار وە باشقا حكومت مأمورلەرى آرقالی تور كستان خلقیغا زور بلەن اونلاب، یوزلەب آلدیریلغان «تماشا باغ» بیلەتلەرى كەبى، ساویت حكومتینگ لوتارى بیلەتلەرى دە بو كون تور كستاندا ساویت مأمورلەرى آرقالی، اونسزده یوقسوللاشتیریلغان خلقیمزغا، كوچلەب آلدیریلماقدا در. خلقینگ مجبوریت آستیدا بو زایوم كاغذ لاریغا وە لوتارى بیلەتلەریگە بىر گەن آقچاسینگ كو كە ساوورولغان بلەن برابر ایكەنلىگندە شېهە یوق.

اوزینی «ایشچی-دهقان حكومتى» دىب آناغوچى ساویت حكومتندە ایچكى زایوم وە لوتارى تارقانو اصولی مەنە بوندایدیر. ایندى بر دفعەدە بولشەویكلەر تامانیدان «ایشچی-دهقان صنفى او- چون بر جهنم» دىب تصویر ایتمەدەر گەن آوروپا بورژوا مملكتلەرنە زایوم وە لوتارى ایشلەرىنگ تاندای ایكەنلىگینی وە او بىرلەردە ایشچی-دهقان صنفیگە قانداى قولایلىقلار بار ایكەنلىگینی كورسەتمەك اوچون فرانسە مملكتندەن بر مثال كىرەیلەك.

دونیا ئىك انڭ آقچالى بر دولتى بولماقە برابر، یوقاریدا سويلەندىگى كەبى، اھالىنىڭ قولداغى آقچانى ایشلەتوب مملكت

ایلە» «5 بىللىقنىڭ سوڭگو 4 نچى بىلى» آنلى باشقا بىرى تارقاندا باشلاندى. آلتماغى «اختيارى» دىب اعلان قىلغان بو زایوم كاغذ- لارینی اوز ایستەگىلە آلچىلار بولماغانیدان درحال زایوم تارقانو «برىغادا» لارى، «ضربدار» لارى توزولدى؛ مطبوعات صحیفەلەرنە «ساویت مالیهسى» اوچون آیریم ستونلەر بىلگىلەنوب اوندە زایوم تارقانلىشىڭ يوزدە يوز (100%) بەجەرىلىشىگە دائر امرنامەلەر، مقاله لار باسیلا باشلاندى. بو یازیلاردان وە خبر لاردان تور كستاندا نە ایشچی-دهقان صنفینگ وە نە باشقا خلق كىتەسىنگ دولت استقراضیغا آرزومندە بولماغان ایكەنلىگى وە ساویت دولت استقراضى كاغذ لارینگ خلققا مجبورى صورتدە تارقاندا ياتقانلىغى آچىق كورونوب تورادر. «شورالار تور كەنستانى» نىڭ بو بىل 26 نچى آوغوست ساندا باسیلغان «بو خىل زایوم تارقانماق زورلق ایمە- سى؟» باشلىقلى بر مقاله یوقاریداغى ادعازنى اثبات ایتمەدەر. بو غازیتانگ یازوویغا قاراغاندا: «قەقە رايونى، ماحمال تىپە اوباسندا «5 بىللىقنىڭ سوڭگو 4 نچى بىلى» زایومى نىڭ تارقانلىشى كوب قالاقلق صورتدە كىچىرىلدى. حتى قولخوزچى، يوقسول، اورتا حاللى زخمىتكشلەر گە زایومنگ فائەدەسىنى ھەم توشۇتورمە گەنلەر. يەگى تارقانلىغان 4500 سوملق زایوملارنى بولسا زورلق آرقالی تارقانوبدر لار.»

«مثلا: اوبا فرقه اوزەگىنىڭ ھەم دە اوبا شوراسىنىڭ تكلیفى بويونچا اوبا شوراً كاتىبى وە قولخوز كاتىبلەرى اوباداغى قولخوز اعضا لارینگ آیریم يەككە قول، يوقسول وە اورتا حاللى دهقان- لارنىڭ لیستەسىنى ترتیب ایتوب (اسملەرىنى يازوب آلوب): «فلان- چىگە 30 سوم، فلانچىگە 20 سوم» دىب بىلگىلە گەندەن سوڭ او آداملارغا باروب: «سەنگە 20 سوم زایوم يازىلمشدر، قانى شول كاغذغا قول قوی!» دىب، قول تويدوروب كىتمە كەلەر. قای بر دهقان: «نیمە اوچون، نە خىلى زایوم، قاچان بولىنى بىرمەك

بايلغىنى آرتىرماق اوچون فرانسە حكومت بايقاسىدا ايچكى استقراض تارقاقاندر. فقط فرانسە استقراض كاغذلارى اھالى طرفندان مجبو- ريت آستندا ايمەس، اختيارى صورتدە بويوك برھوسلە تالاشوب آلنور وە فرانسوز ايشچى-دەھقانلارى قوللارغا توشكەن آچقاغا در حال — اگر تايا بيلسەلەر — استقراض كاغذى وە يادولت لوتارى بيلەتلەرى ساتوب آلورلار. چونكە استقراض كاغذلا- رىدا، لوتارى بيلەتلەرىدە ايگەلەرگە آنچاغە فائىض (فائىدە) كىترديكلەرى كەبى غايت امىتلى بر آچقا ديمە كدر. برده فرانسوز خلقى حكومت باشندا اوتورغانلارنىڭ اوزگەلەر ايمەس، اوزآدامى وە ايشانچلى كىمسەلەر ايگەنلىگىنى بيلگەنچون ئروتىنى حتى جانىنىدا ممنونىتلە اونلارغا امانت ايتەدر.

فرانسوز دولت لوتارىسىنىڭ بر ياخشى طرفىدا شۇدر كە، اواڭا بىر بيلگەن آچقا بيلەت ايگەسىگە اھەم فائىض كىترەدر، ھەمدە يىلدا بر نىچە دفعە چىكىش كەچە اوز طالغىنى سانشا حق بىرەدر وە ھىچ يوقالمايدىر؛ چونكە بيلەت ايگەسى او بيلەتكە تولغان آچقاسىنى لوتارى اداۋەسندەن يەنە قايتاروب آلا بىلەدر. يعنى: فرانسوز دولت لوتارىسى بيلەتلەرى، فائىضان باشقا برده بويوك يوتوق (قازانچ) كىترووى مەكەن بولغان بر نوع استقراض كاغذىدر وە غايت قىمتلىدر.

* * *

استانبولده توركستان كونى

«توركستان تورك گەنجلەر برلگى» نك 5 نچى يىلى
(1927 — 29 ايلول — 1932)

توركستاندان تورك گە تورلو تورلو يوللار ايله كىلىب تور- كىه نك مختلف بىلىم يورتلەرنە او قوماقدا، معلم وە طبىلك ايمە- كدە بولغان بر ياش توركستانلىلار ميدانە كىلترديگىز «برلك» يىمىز.

نك 5 نچى يىلىنى بايرام قىلدىق. بو يىل تورلو سبىلەردەن بر ھافتا كىچىك 7 نچى تشرىن اول جمە كونى بايرام قىلدى. مسامرە اوتكەن يىلغا قاراغاندا تاغىن دا ياخشىراق وە توركستان آشولا، اويونلارندان بايراق ايدى. مسامرە «برلك» نك مر كز حولسىدە كەتتە بر صحنە بولدى.

پروگرامى شۇنداي ايدى:

مسامرە توركە استقلال مارشى، مارشىمىز وە نطقلار ايله باشلاندى. استقلال مارشى وە مارشىمىزدان كىين دوكتور مجدالدين بك، ھەر يىل بولغاندىك، مسامرەنى آچدى. كىلگەنلەرنى سلاملادى. يىلدا نىلغا اوسمە كدە بولغان برلكىگ بوندان كىينكى بايراملارنى تور- كستاندا قىلىشنى تىلەب سوزنى «برلك» نك يە كى رىسى دوكتور صالح بىگە بىردى (دوكتور صالح بىكنىڭ نطقى 30 نچى صحىفەدەدر). بوندان كىين قوجا اوغلو عثمان بك ياشلارنىڭ بو 5 نچى يىلىنى توركستان ملتچىلەرى نامنە قوتلوغلاب، ياشلارنىڭ «برلك» تومورە- كىدە توبلانوب توركستان اوچون فائىدەلى ياشلار تىشترىش وظيفە- سىنى قولندان كىلگەنچە ايشلە گەننى سويلە گەندەن سوڭ «ياشا- سون توركستانىڭ مفكورەچى، انقلابچى ملتچىلەرىنىڭ تايا نچى بولغان ايمانلى مفكورە عاشقى ياشلار! ياشاسون استقلال مجاهدلا- رىمىز!» دىب سوزىنى بشىردى. كوب آلقىشلاندى. عثمان بىكدەن كىين آذربايجان، قىرىم وە توركە ياشلارى تاماندىن كوب قىزغىن نطقلار سويلەنىپ توركستان ياشلارى برلگىنىڭ 5 نچى يىلىنى قوتلو- غلاب، كىلەچەك بايرامىمىزنى توركستاندا قىلماغىمىزنى تىلەدىلەر. | دوكتور مجدالدين بك صحنە گە چىقىپ بەرلىن دە گى مفكورە- رەچى اور تاقلايمىز تاماندىن يوباريلغان قوتلوغ (تريك) خطلارنى او قودى؛ اوزون آلقىشلار ايله قارشولاندى. اوندان كىين آطنە، مەرسىن وە آقارادان كىلگەن خط، تلغرافلار او قولدى. آلقىشلار ايله مقابله قىلدى.

غازى پاشا ايله عصمت پاشا حضرتلەر يىگە تەظىمات تلغرافلارى يوبارىلدى. سوڭرا ماسامره گە باشلاندى.

(1) مناجات	دوتار	محمد على بيك
(2) ايشباي	تانبور	»
(3) بهار آقشامى	پىيانو-شرقى	معمر خانم
(4) كىچىك	مونولوغ	شريف بيك
(5) وطن حسلهرى	منظوم	خيريه خانم

بو كىچىكلەر يىمىزنىڭ موفقىيەتلەر يىنى يازماسدان اوتە آلمايەن. معمر-خيريه خانملار ايله محمد على، شريف بيكلەر كۆپ موفوق بولدىلار.

(6) عسكرىك اولومى. حزين برلەر معمر محمد جان بيك، معمر خانم، دوقتور صالح بيك.

قىممەتلى ياشلار يىمىزدان معلم محمد جان بيك تاماتىدان تور-كستانغا آتالغان بو لەپەر تىگىلەۋچىلەر دە چوقور تاثير قالدردى.

(7) يالانچى. مونولوغ شريف بيك وە غروپ (8) وطنه آرماغان. منظوم معمر خانم.

(9) اويناڭ يار. اويون وە آشولا بو اويوتىڭ آشولاسى ياش تور كستانلىلار تاماتىدان، تانبورى محمد على بيك، ماندولينى محمد جان بيك، دوتارى ابراهيم، چىلدېر مەسى دە حميد بيكلەر تاماتىدان ئىچالدى. اويونى. دوقتور صالح بيك ايله قاين سىگىلىسى نریمان خانم (استانبوللو) تامانلار يىدان اوينالدى وە كۆپ آلقىشلاندىلار. نریمان خانمىڭ بو اويوندا كورسەندىكى مھارتى كۆپ قەدىر ايتلدى.

(10) واه واه تورەم — آشولا-تانبور، دوتار، چىلدېر مە؛ غروپ آلقىشلان. 15 دىققەلەق تەفسەن كىين قوناقلارغا شربت وە پىسكوى پىرىلدى.

ياش تور كستانلىلاردان رضا بيك ايراد ايتدىكى كۆپ قىزغىن بر نطقىدە، «برلك» نى قورغان وە اۋنىڭ ايشلەرنى ايشلەپ يور-

كەن ياشلار يىمىزنىڭ آتالارنىڭ تارىخىگە آلتون يازى ايله يازىلاجا- غىنى سويلەپ، بوتون تور كستانلىلارنىڭ «برلك» بايراغى تە گىدە برلەشمە سىنىڭ فرض بولغانلىغىنى قىممەتلى دىللەرلە آلتا سوردى. نھايت نطقىنى «ياشاسون تور كستان، ياشاسون مەفكۇرە چى ملتىچى ياشلار يىمىز، ياشاسون تور ك عالمى وە ياشاسون غازى بابامز!» دىب آلقىشلار آراسىدا پىتردى.

تكرار ماسامره قىمىغا باشلاندى.

(11) سرواز. تانبور، دوتار، چىلدېر مە وە ماندولين محمد على، ابراهيم، حميد وە محمد جان بيكلەر

(12) وطنه. منظوم. عزيزه خانم (بو شعر قىممەتلى منور ياشلار يىمىزدان سعدالدين بيك تاماتىدان يازىلغاندى).

(13) دقت. منظوم. معمر خانم (تور كستانلى شاعر فھمى لنىڭ بيك تاماتىدان يازىلغان بر شعر).

(14) آنا فرىادى. ايكى پەردەلك لەپەر (دوقتور صالح، باتو، اسعد، محمد رفيق، رحيم، اويغور بيكلەرلە معمر، عزيزه، خيريه خانملار تاماتىدان اوينالدى).

بو ايكى پەردەلك لەپەر ايلتەر بىكنىڭ «ياش تور كستان» دا (سورگون اورتاغىمىدان — سورگون اورتاغىمغا، آنا فرىادى) وە «يەگى تور كستان» دا باسىلغان (تور كستان) نام شەرلە رىنى بر آراغا تويلاپ بر تياترو خالدا اوينالدى. بونىڭلە سورگون اورتاقلار يىمىز ايسلەندىلەر.

(15) فابرىقا يولندا. چالغىلار-آشولا. غروپ

(16) عىش قىلامز. »

(17) ئەنە شونە بر گەپ بار. »

(18) اويانىغا تاشلاپ اويناسون. »

بونىڭ اويونىنى اولاد دوقتور صالح بيك اويناب، تانبورچى محمد على بىكى دە اويونغا تورغوزدى. محمد على بىكىنى آلقىشلار

ایچنده ایکی تاپقیر اوینادیلار. استانبول دارالفنونی طب فاکولته سینى
پترمش یاشلاریمزدان

دوقتور صالح اسماعیل بیک

مسامره قوناقلاردا خوش
تأثیر قالدیردی. بعضی قوناقلار
آشولالاریمزنگ نوطلارینی
ایسته دیلەر. یاشلاریمز وه قیز-
لاریمز صحنه وه سالوندا تویى
کییب یوردیلار. بونگ اوزی ده
آریچا بر منظره برمه کده ایدی.
دوقتور مجدالدین بیک سوک
بطقنده «بوتون جانلیلار قاریغان
ساری قدرتسزله شیر؛ حالبوکه
بزنگ «برک» تیسکه ریسگه

جوالله شمه کده در» دیب، خطامز بولسا کیچیریشلهرینی اوتونوب
مجلسکه نهایت بیردی. دوقتور ایلتەر.

دوقتور صالح اسماعیل بیکنگ نطقى

خانم وه بیک افندیلەر!

بو کون انقلابچی، ملتچی تورکیه جمهوریتچیلهری به جهر-
مه کده بولغان په گئی-یه گئی انقلابلاری قاتاریدا بویوک حرث انقلابینی
میدانغا کیلشردیلەر. بو حرث انقلابندان بری اوز تورک متفکر وه
علماسینگ علمیکه تایانغان «تورک تاریخی انقلابی» در. بونگ
آرقاسیدان تیل انقلابی باشلادی. بو ایکی انقلابنگ پارچا پارچا
حالدا آریلغان تورک ایللهرینی بربریکه اؤک کوچلو باغلارلا
باغلاماسی یوزوندن بویوک قیمتی باردر.

تورکستاننگ ملتچی، انقلابچی وه مفکوره چی بز یاشلاری
بو انقلابلاردان کوب که تته درسلەر آلماقدامز. غازینگ یاراتقان

بویوک انقلابلاری قایناغیدا قاینماقدامز. نوده بزنگ طالع وه
بختیار لغمزدرا!

کیله چهک مستقل تورکستاننگ هر جبهه سینده بر نفر بولوب
ایشله په چهک بز یاشلارنگ قیلادرغان انقلابلارنداغی موفقیتده تورکیه
انقلابچیلارندان آغان درسله ریمز بر رهبر — یولباشچی بولاجا قدر.
16 میلیونق اسیر تورک کتله سیننگ استانبولده کی ملتچی
یاشلاری بو کونتی بایراملارکن یوره کله ریمزده هیچ، لاکین هیچ
سارسیلماس بر ایمان ایله استقبالغا توغرو یوگوروب کیتمه کده مز.
مارش مارش قومانداسیغا تابع بولوب یوگورمه کده بولغان بو یو-
لیمزدا بزگه یولباشی ییلماس ایمانمز، هدفمزده مقدس مفکوره مزدر!
عربلهرنگ که تته کتابلارندا جنتکه نمونه دیب آناغان تور-
کستاننگ قورتولوشیغا وه تورکستاندا اوز مقدراتیمزغا اوزیمزنگ
حاکم بولوشیمزغا کوب قولی ایشانچیمز بار. چونکه بشریتنگ
بو کونگی مدیتینگ منشائی تورکستاندر؛ چونکه تورکستان عصر-
لارچا دونیاغا میدان اوقومش، اوتکن کونله رده قولی ایکن
بو کون خوجاین موقعندا بولغان روسلارغا آیتنگ آیاغینی اوتتور-
گن تورک بویو کله رینگ یتیشکه ن تورک یورتیدرا!

تاریخچیلارنگ تعریف اوچون سوز بولا آلمانغان وه آنلا-
رینی یازارکن قلملاری تیره گن او بویوک تورک قوماندانلارینگ
بز اوغوللاری په نه ییلاارچا اسارت زنجیری ته گیده قالمایمز!
تاریخینی تیکشیریب، اوندان الهام آلیب هر دائم ایلگهری
یورومهک ایسته گن تورکستان یاشلاری یاشاماق اوچون قدرتی
تورکستاندان آلماقدار. چونکه:

سر، زرفشان ساحللاری قیزیل قان قایناغیدر،
تورکمه ن قوملاری ایمانلی تیمورلار دیاریدر،
گه نیش قازاق چوللهری روس لهشینگ مزاریدر،
او یوکسهک آلتایلار بو وطن دیواریدر!

ياش اورناقلار!

بولىدۇ كەنى اوچۇرەجەك بىرگە قدرت (نامارلارگداكى اصل قاندا باردىر — غازى پاشا).

اوزىنگ منفعىتى اوچون بويۇك املنى آياغى تەگىدە چىكنە-گەن ۋە طىبىتىگ ھىچ بىر جزئىگە اوخشانا آلمادىغىم بىر تاقم انسان چەرەلك درىدەرلەردە دوشماتىگ افلاس قاندا بوغولاجاقدىر! ياشاسون ملت، قورتولسون وطن! ياشاسون توركىستانىگ مفكۇرەچى ياش اوردوسى!

ياشاسون تورك دونىاسى ۋە اونىگ قورتولوش جىبەداشلارى!

* * *

بەرلىن دە ايگى مەھم معروضە

اوقتوبر آينىگ 25 نچى كۈنى بەرلىن دە ايگى مەھم معروضە بولوب اوتىدى:

1 — توركىستان مىلى حركىتىگە 1917 نچى يىلدا نەبىرى ياقىندىن قاتناشپ كىلگەن عثمان بىك توش چاغى بەرلىن دە ياشاغۇچى توركىستانلىقلارلە ملتچى ۋە استقلالچى ايدىل-اوراللىلاردان توپلانغان ۋە چوقاي اوغلو مصطفى بىكنىگ رەئىسلىگى ايلە دوام ايتكەن بىر يىغىلىشدا، توركىستان مىلى حركىتىگە 1917 دەن 1922 نچى يىلنىگ سولگىغاچا بولغان دۈزى حقدە تولۇقچا مەلۇمات بىردى. توركىستان مىلى اوپوشمەسىنىگ توركىستانداغى مەسئۇلىتىلى ۋەزىپەلەرنە بولغان عثمان بىك مىلى اوپوشمەنىگ يورتمزىدە گى فعالىتى ۋە توركىستانداغى روس تىكەمىتىگە قارشو 1918 نچى يىلدا نەبىرى قوراللى صورندە باشلانغان عمومى خلىق حركىتى يعنى باسماچىلىق حر كاتى حقدە يورتمز تىشندا بوكونگەچە ايشىتىلمەگەن پەك مەھم وقەلار آگلاندى. معروضەچى فەرغانەدەن باشلاپ توركىستانىگ ھەر تامانىغا ايلدىز اتقان باسماچىلىق حركىتىگە اىچ يوزى، بو مىلى خلىق حركىتىگە

توركىستان تارىخىنىگ شەشەلى دورىدە دونياغا مدنيت چاچقان سىحون، جىحون ۋە زرفشان ساحللىرى بوكون سوغا ايمەس، انسان نامارلارندان فېشقىرغان قانلارغا ياتاق بولماقدا! توركىستانغا خىيات بىرگەن بو نەھەرلەرنىگ منبع ۋە ساحللىرى قىزىل قان قايناغىدەر؛ چونكە توپراغىنىگ بىر ايللىگىنى دە يالغز دوشماندان ايمەس، اوزىنىگ كوزندەن دە قىسقانغان بابالارىمىز مقدس وطنىگ استقلالى اوچون قانلار توكمىدى؛ اورالار حالا او مقصد ايلە قان قايناغى بولماقدا! تارىخچىلارنىگ «تارىخدان بورونغو دور» دىپ تعريف قىلىشغا مەجبور بولدىقلىرى دوردەن بەرلى توركىستان يىگىتلەرى آت او-ستىدە ۋە يىلكەسىدە قورالى وطنغا يامان كوز ايلە قاراغانلارنىگ كوزلەرنى چىقارماق اوچون كوكرەك كىردىلەر. ايمىدە عىنى قىزغىنلىق ايلە ايشلەپ توروبدورلەر.

بىزنىگ بوطن، ملت ۋە مفكۇرە عشقىمىز يونانلىلارنىگ موھوم (خىالى) او «دىانا» لارىغا بولغان ۋە سەزار (اىتالىا پادىشاھلارندان بىرى) نىگ ايسكى مصر اىمپىراتورىچەسى قەلە ئوياترەگە بولغان شراب-نىگ مستلگىدەن ايمەس، حق ۋە حقىقتە تايناىب تارىخىمىزدان قوت آلغان سارسىلماس طىبىعى بىر عشقۇدەر! اونىگ اوچوندىر كە ملتچى ياش شاعرلارىمىزدان توپغون بىك:

أملگ بېشىدەن قوشار گىدەرز،

دوشماتىگ كوكسىنى دەلەر كىچەرز،

اكىرلەنەن بوطنى قانلە سىلەرز،

بو كسەلەن داغلارا بايراق دىكەرز! دىدەر.

شو حالدا دوشمانغا اولوم كۈنى آرتق ياقىنلاشمىش، شەشەلى دوردەن كىين اتقراضا ايمەس، چارچاب اوپوقغا ياتقان توركللك اوپىغانمىش، اوزىنى آگلالمىش، بوكونلەر بىر كابوسلو توش-رۇيا كىبى كىچەجە كىدەر. بوكونكى بختىزلىمىز تارىخىدە بىر داغ-لەكە بولوب قالاچاقدەر.

تورکستان ملی اویوشمەسی اعضالارینگ قانداي قاتناشانلقلاری وە بو ملی حرکتی بر مرکزەن اُداره ایتمەك یولندا تورکستان ملی اویوشمەسی اعضالارینگ قانداي اورونغانلقلاری، بو خصوصە اوچرالغان قینقلار وە اوتقوزولغان یاگلیشلقلار توغروسندا کیگ معلومات بېردی. دقتله تیگله نگەن بو مهم معروضەنگ کورەشچەن یاش تورکستانلیلارله یاش ایدیل-اوراللیلار اوچون عبرت درسی آلاچاق مهم نقطه لاری بار ایدی.

2 — بەرلین دە یاشاغوچی گورجو مهاجرلارینگ تیله گی ایله تورکستان ملی برلگی «تمب» نگ آوروپا وکیلی سایغیلی چوقای اوغلو مصطفی بیک کیچ ساعت 8 دە تورکستان حقندە بر معروضە سویلەدی. معروضە نی تیگله و اوچون بەرلین دە یاشاغوچی گورجولار، آذربایجان، ایدیل-اورال وە تورکستانلیلاردان باشقا آلمانیا تاشقاریسندان بەرلین نی تشریف بویورغانلاردان رفیقمز «یاگا ملی یول» نگ باش محرری محترم عیاض اسحاقی بیک، یوقاریدا ذکر ایتلگەن عثمان بیک وە تورکستان ملی برلگی «تمب» نگ آوروپادا چالیشیب یورغان اعضالاردان مسلکباشمز ابراهیم اوغلو صابر بیک لەردە کیلمشلەردی. بەرلین گورجو قولونیسى باشلوقلا رندان میخائیل زولوکیدزە (Michael Tsouloukidse) افندی بر نطقله چوقای اوغلو مصطفی بیکنی قولونیسى وە توپلانیس نامندان سلاملاب بیغینچاقی آچاراق سوزگە لینی محترم معروضە چیگە او- تقوزدی. مصطفی بیک ایکی ساعت قادار دوام ایتب تیگله وچیلەر تاماندان دقتله تعقیب ایتلگەن معروضە سنده روس انقلابندان بورونغو وە سواگوروس حکومتلەرینگ تورکستاندا ۱۹۱۵ ساحة دە یورگوز- گەن سیاستلە رینی روس منبەلە رندەن آلتغان رسمی وثیقه لارغا استناداً تحلیل ایتب، او سیاستلە رینگ تورکستان اوچون قانداي فجیع نتیجەلەر بیرگە نینی غایت آیدین بر شکلده آگلاتدی. معروضە

تیگله وچیلە رده چوقور بر تأثیر قالدیردی وە اوزون آلتیشلاندی. تیگله وچیلەر تاماندان موضوع اطرافندە سوراقلار بیریلب، معروضە- چیدەن قاینقارلق جوابلەر آلتغانندان سوگ م. زولوکیدزە افندی مصطفی بیک گە گورجو قولونیسى وە بوتون توپلانیس نامندان تشکر بیان ایتدی.

گورجو آوقات وە محررلە رندەن محترم دیاسامیدزە (Dyasamidzé) توروب حرارتله سویلە دیگی بر نطقندە مصطفی بیکنگ شخصیتی وە تورکستان ملی حرکاتندە کی فعالیتینی تقدیر ایتدی وە ازجمله: «قیمتلی معروضە سندهن استفادە ایتدیگمز محترم مصطفی بیکنگ، عموم بشرینگ بەشیگی وە مدنیت اوچاغی تور- کستان ایله قومشو اولکەلەرینگ قورتولوشندا بویوک رول اوینا- یاجاغینی تمنی ایتە مەن...» دیمەسی بویوک آلتیشلارنی موجب بولدی. بوندان سوگ مصطفی بیک قایتادان سوز آلوب ناطقلارغا وە تیگله و- چیلەرگە تشکر ایتدی وە بو معروضە سینگ بەرلیندە گنی گورجو قولونیسى ایله یاش تورکستانلیلار آراسندا داها یا قیندان تانیشو وە رابطه دە بولونولاریغا خدمت ایتە جە کی امیدینی بیلدیردی وە سو- زینی تورکستان سیاسی مهاجرت حرکتینگ قانداي باشلانغانغە اوتقوزوب، بو حرکتینگ ایلک دفعە اولاراق اوزی طرفندان ملی گورجوستان پایتختی تیفلیس دە چیقاریلغان روسچە «نا روبەژە» («На Рубеже») دیگەن هافتالق مجموعه وە تورکچە «شفق» ناملی غازیتا ایله باشلانغانغینی، گورجوستان ملی استقلاللی دورینی تیفلیسدە کیچیردیگینی، ملی گورجوستان حکومتینگ تورکستان ملی حر- کتیگە بویوک بر سیمپاتی کورسە تکه نلگینی بیلدیردی...

کوچیلگی یاش استقلالچیلاردان بولغان بو توپلانیس قاتا- شوچیلارغا بویوک وە اونوتولماز خوش بر تأثیر باغیشلادی.

یاش تورکستانلی

آلىس ايگەن كىرگەن جول جىنالمىين
جورت ايسىمگە كىلگەن سوڭ جاتالمىين
اكتىكەن كىلمەس دىب آيتما آحماق اوروس
اجاندان اوتەر، جورتىمدەن اوتالمىين.

قىزىل كوچوب كىلەدى آلمالىغا
كىم كونمەيدى تاگرىنىڭ سالغانىغا
توركىستان تورك بولغانىن بىلمەك كىرەك
ايشانمىين اوروسنىڭ قالغانىغا.

قارا تورو جالپوشىڭ بىچالمىين
آق قىمىزنى شاپىرىب اىچالمىين
اجورتىدەن كىچىدى دىمە كز، قىزىل قورتلار!
أولگەنىمچە جورتىمدەن كىچالمىين.

دومبورامنىڭ آيتقانن آڭلادىڭمى؟
قولاق سالىب، ياخشىراق تىڭلەدىڭمى؟
بولماغانغا بولور دىب تالماغىسىز
توركىستان تورك بولغانىن بىلمەدىڭمى؟

تايلاق احمد.

* * *

توركىستان خىبرلىرى

بەنە «صنقى دوشمانلار» محاكەسى — «سوسىئالدى قازا-
غىستان» برنچى سەئابر سائىدا: «بايلار، اوغرو لار، آتقەمىنەرلەر» (*)
سود (محكمه) آلدندا» باشلقى بر مقالهسىندە توبەندە گى خىبرى
بىرەدر:

«قاراتال» قولخوزىندە «موفقىتسىزلىق» تاپىلىپ قولخوز مديرى
مونار باى اوغلو (فرقه نامزدى)، مدير اورونباسارى سەرسەن

(* جماعت خادىمى دىمەكەر.

دومبورامغا قولاي سال

دومبورامنىڭ قولايغىن بورالمىين
بورماغانچا ھالوغوب تورالمىين
باى كىمبەل تەڭ دىگەن تەتەك اوروس!
تەڭ بولغانى دىئادە كورالمىين!

قورو اوتى قايناتساڭ آش بولمايدى،
قارا بالچىق قوروتساڭ تاش بولمايدى،
جورتىڭ «بى» بى اوزوندەن بولماق كىرەك!
قىزىل اوروس قىرغىزغا باش بولمايدى!

ئاۋونى چولنى جايلاغان بايلار قايدا؟

قارا قوشداى كىشەنگەن تايلاز قايدا؟

چىلقىداغى «تورو» نىڭ جالين توتوب،

«اورازگل» داى اوينانغان آيلار قايدا؟

قازاق تويە كورمەيدى اووالاردا،

قىرغىز بىبە كورمەيدى قىيالاردا،

تورك بالاسى قالمادى، قانخور اوروس!

«اورگومچەكلەر اوينايىدى اويەلەردە!»

«قومونىستلىق» دىگەننىڭ توزاق ايگەن

آيتقان سوزىڭ اوزىڭدەن اوزاق ايگەن

«ئاوارىش» دىب آلداتىڭ توغانىمنى

قورتولوش دىب آيتقاننىڭ آواق ايگەن.

جوغارىدان كىلەن جولوچى من

اولو جورتىڭ جولونى سوراوچى من

قىزىل توكلەن قانلارنىڭ تاملاسىنى

كون كىلگەن سوڭ اوزىندەن تىلەوچى من.

باي اوغلو، قولخوز فعاللارندان: اومبەنای اوغلو، بازارباي اوغلو،
مهمان قول اوغلو، توستەك اوغلو، توغان باي اوغلو ھەم ايمانباي
اوغلو محكمەگە بېرىلمشەلەردى. بونلارغا يۈكەنگەن عىبلەر:

قولخوزداغى 32 آتدان 23 نىنگ يوقالووى؛ 728 ھەكتار-
لق بوغداي؛ 70 ھەكتارلق ناخات (بۇرچاق)؛ 96 ھەكتارلق
سولى؛ 25 ھەكتارلق جوخارى ھەم 27 ھەكتارلق كوزلك بوغداي
ايكىنىگىنىگ خراب بولغانلىغىدىر.

عىبلەلەردەن مونا باي اوغلو، توستەك اوغلو تاغىن بىرىسى آتاي
أولدورولوشكە ۋە باشقالارى 10 يىلدان قاماققا حكم ايتلەنگەنلەر.

* * *

مسلمانلارغا مارجعت (*)

اوشبو يىلنىڭ ياز آخىرىدا آغىر بىر فاجىئە يراق شىرقىك مانجورىيا
أولكەسى اوستىگە اوزىنىڭ قارا كۆلەگە سىنى اكيترىب تاشلادى.
طبيعتنىڭ كۈچلۈ غىزى بولغان سو شاۋلاب تورغان باسو لارا يىكىنلىك
ۋە بولونلارنى (اوتلاقلارنى)، آۋول ۋە شىرلەرنى تەلەكەدە
قالدىردى.

خارىن ياتىدان اوتوب كىتە تورغان سونغا يىلغاسى اوز جار-
ندان چىقىپ، شىرنىڭ رىخىم، ناخالفكا، چىن-ھە، زاتون ۋە غىرى
اسمىلەر بلەن يوروتولوچى بىستەلەر (دەھلەر)نى باسىپ قىتاي قىلاسى فودە
دەن اوراملارغا كىلىپ كىردى. بىر قاتلى اۋىلەرىنىڭ قايرىلارى بو-
تونلاي، كۆب قاتلى يورنلارنىڭ بىر تولا (بودروم) ھەم بىرنىچى
قاتلارى سو ايچىندە قالدى. آدەملەر اوزلەرنىڭ يىللار بويونچا تىر-
يشىپ ايشلەگەن اورونلارنى، يىللار بويونچا آغىرلىق بلەن قورغان
يورنلارنى، مال-مىلك، نەرسە-قارا، جىھاز ۋە قازالتىلارنى تاشلاب
تولقون بىتتەشە الماغان يۈكسەك ۋە قورۇق اورونلارغا آقدىلار. او-

(*) آزغىنە قىسقارتىپ باسدىق. باشقارما:

لارنىڭ سو ھىجۈمىدەن ساقلاب قالا بىلدىكىلەرنى نەرسەلەرنى، بالا-
چاقالارنى آتاي آرابالار، آقتاموبىل، آۋتوبوس، رىكشە ھەم قاينىق-
لارغا آرتوب، ھالاكتەن قاچولارى سوغوش وقتلارنىدا بولتورغان
آغىر منظرە لارنى ايشلەتىپ تورار ايدى. عادىتدە بونداي بىخىتىزلىكلەر
بلەن بىرگە كىلوچى آچلىق كۆلكەسىدە آبدىراب تورغان خىلقنىڭ كوز
آلدىدا جانلاندى: آدەملەر ئە كەمەك، اون آلب قالدو اوچون آشاملىق
كىت ايشىكلەرنى قارشىسىغا كىلىپ نوبىتكە توزولدىلەر.

كىچەگە شاۋلاب تورغان اوراملار يىلغا لارغا ئە يىلەن بولغا.
نىچوق سو اوستىدە آدەم گاۋدەلەرنى، حىوان اولەكسەلەرنى يوزوب
تورا باشلادى. اىلھاصل، حىيات چىشمەسى بولغان يىلغا اوزىنىڭ كۈچلۈ
آقىمى بلەن بىرگە بندەلەرگە اولوم قورقوسى سالوچى نىجس،
حشرات، بىچىزاقلىق كىتردى. كىچەگە ياز راخىتىنى تويدوروب تور-
غان سو نامچىلارنى بو كۈن قوت اوچقۇچ ۋابا آۋورونىڭ مىلياردلار-
چا مىقروبولارنى كىتردى. حفظ صحت قاعدە لارنىڭ الفباسىدا رعايە
ايتلمەيدىرگەن اورونلاردان سو اوستىگە بار نىجاست قالىپ، ايشىك
ۋە تەرەزە تۈبلەرىگە كىلىپ تىرەلدى. اوراملار اىگرەنىچ كوررەنوش
ۋە ئىسلەر بلەن تولدى.

خارىن نىڭ تورلو دىن ۋە مىتلەرگە منسوب بولغان اھالىسى
ايچىندە بو كۈتۈلمەگەن آقەدان مىسلمانلارغا كۆب ضرر كىلدى.
چۈنكە اولارنىڭ كۈچىلگى ياشايدىغان رىخىم ۋە فودەدەن اوراملار-
رىغا سو كۆبرەك يايلىغان ايدى. رىخىمدە چارىك عصر بويونچا كۈچ
صرف ايتىلىپ توزولگەن تورى-تاتار مىلەتىنىڭ مىلكى، كىتخانى،
جامىع ۋە مەكتەپ بنا لارى سو ايچىندە قالىپ، مىلەت اىضالارى بىر
كۈنلەك ئە كەمەك ۋە صاف سوغا مىحتاج بولوب، يورنلاردان چىقىپ
كىتىدىلەر.

شۈنكە بىي فودەدەن قىلاسىداغى قىتاي-مانجور مىسلمان مىلەت-
سىگەدە زور ضرر كىلىپ، اولار عمومى يازمىشنى اورتا قىلاشوغا

مجبور بولدىلار. بر خارپين شهرنده گنه ايمهس، عموماً مانجور يادا-
غى سو باسيب كير گن اورونلاردا ياشاوجى نېچه ميگلهرچه مسلمان-
لارنىڭ حياتى بوزولدى، ضرر لاندى، يولدان چىقدى، ئە كمه كله-
رى آقدى، حيوانلارى باتدى، يورتلارى داغىلدى.

خارپين توزولگه ندهن بهرلى بر نېچى تاپقىر بولغان بو كوچلو
ناشو، كوتولمه گن بختسزلك اونسزده اقتصادى بحران يىللارنى
آغير كىچيروچى مسلمانلارنىڭ مادى وه معنوى تورموشلارنىڭ كه تته
ضربه بىردى. اولار باشقالارغا ياردهم سوراب مراجعت ايتەرلك بر
حالغا كىلىپ، محتاجلىقدا قالدىلار.

مانجوريا اولكه سنده ياشاوجى مسلمانلار سودان يا توغرودان
توغرو، يا اونك عاقبتندان باريسىدا ضرر كور گه نلكدن، اولارنىڭ
بربرلر يگه ايتجهك ياردهملىرى گنه عمومى فاجعه نى پهك آز يه نىگىلله-
ته جهك. احوال چىت ايللهدر گه مسلمانلارغا كومهك سوراب، قول
اوزاتىشغا مجبور ايتهدر. چونكه باشقا ملت كىشىلهرنىڭ آرقاسندا
حكومت، سلامت قالغان بايلارى، خصوصاً چىت مملكتلهدر بولغان
ياردهمگه حاضر اويوشمالارى بار. اما بز مسلمانلاردا بولارنىڭ بر-
پسىده يوق. بز مسلمانلارنىڭ فقط زكاتمز بار. لاكلن شول
فرضنى اوتەرلك بولغانلار يىمىز پهك آز. مه نه شونداى بر آغير
حالدا قالغان مسلمانلارغا ياردهم ايتونى باشقارو اوچون خارپيندا
ياشاوجى مسلمان تورك-تاتارلار هم قىتاي مانجور مسلمانلارى اوز
آرا اتقاقلاشيب، بر كەشكەن ياردهم جمعيتى تاسيس ايتدىلەر. مذكور
جمعيت بارچا مسلمانلارنى سودان ضرر لانغان دين قارداشلارنىڭ يار-
دهمگه چاقىرادر؛ اولارنى اوشبو مراجعتنامه سى بلەن كومه كگه
اوندايدر.

«مسلمان مانجور وه تورك-تاتارلارنىڭ متحد تعاون كامىيتى»

سايغىلى او قوچىلار يىمىز

اوتكەن آوغوست آيندا خارپيندا بولغان تاشقىندان فلاكتگه
اوجراب، مال مملكىنى يوقاتقان ميگلهرچه تورك وه اسلام قارداشلار-
يىمىزغا ياردهم توپلاماق نىتىلە خارپين شهرنده «مسلمان مانجور وه
تورك-تاتارلارنىڭ متحد تعاون كامىيتى» قورولمشدر. بو قومىته «ياش
توركستان» آرقالى قان وه دين قارداشلارنىڭ مراجعت ايتب، فلا-
كتگه يولوققانلار فائده سىغا ياردهم سورايدر.

«ياش توركستان» سايغىلى او قوچىلارنىڭ خارپيندا سو
فاجعه سندان آچ، يالانچ، اويىز آچىقلىقدا قالغان قان وه دين
قارداشلار يىمىزغا قوللارندان كىلگه نېچه ياردهم ايتىشلهرنى اوتونهدر.
اغانه نى «ياش توركستان» باشقارماسىغا ياخود توغروندان توغرو
خارپينغا يوللاماق ممكندر.

خارپينداغى «مسلمان مانجور وه تورك-تاتارلارنىڭ متحد تعاون
كامىيتى» آدره سى:

Manchu Turkish Tatar, Muhammedhan Flood Relief
Committee of Harbin, Shu Kung Road
(Via Vladivostok-Dairen)

Yach Turkestan

Novembre 1932

(Le jeune Turkestan)

No. 36

Revue mensuelle

Organe de défense nationale du Turkestan

Rédacteur en Chef: **Moustapha Tchokai-Oghly**

بوليمزغا توغرو كىلگەن بوتون يازولار اوچون مجموعه مزنگ يىتلەرى
آچىقدىر . باسىلماغان يازولار قايتار ياماس .

آبونه شرطلەرى :

يىللىغى 4 دولار ، آلتى آيللىغى $2\frac{1}{4}$ دولار ، اوچ آيللىغى $1\frac{1}{2}$ دولار

مجموعه مزگه ئىيشلى ھەر تورلو يوللانمالار اوچون آدرەس :

Moustapha Tchokai-Oghly

7, Square de la Fontaine

Nogent s. Marne (Seine)

France